

Evaluatiebeleid Sint-Katarinaschool

De veranderende maatschappij

De eindtermen en de daaruit voortgevloeide nieuwe leerplannen hebben het accent meer gelegd op het verwerven van vaardigheden, het leren leren, de sociale vaardigheden, de informatie- en communicatietechnologie en zelfstandigheid. Onze samenleving is sinds de tweede wereldoorlog zodanig veranderd dat sommige opvattingen in het onderwijs grondig moesten worden herzien. De tijd van overdrachtelijke, encyclopedische kennis en louter geheugentraining is voorgoed voorbij. Onze maatschappij wil zulke mensen niet meer. Zij wil mensen die geschoold zijn en voldoen aan de moderne eisen van onze samenleving. Het reproductieve karakter van toetsen en proefwerken voldoet dus niet aan deze eisen. Integendeel, het zijn net de andere vaardigheden waarin de leerlingen moeten worden opgevoed, die voor de samenleving van het hoogste belang zijn geworden: zelfstandigheid, creativiteit, teamspirit, ICT, probleemoplossend kunnen werken.

In die zin moeten we ook ons huidig evaluatiesysteem in vraag durven stellen.

Wat is evaluatie?

Etymologisch

e-valueren houdt wel degelijk verband met waarden en met waarderen, appreciëren en is dus delicaat: een waardering uitspreken over iemand of over iets van iemand is niet zo simpel als de vlotheid waarmee dat in de dagelijkse leven gebeurt.

Enige afbakening

van het terrein is nodig want we worstelen met een wel heel ruim begrip: evalueren gebeurt namelijk voortdurend en overal:

meestal informeel (dikwijls ongegrond, soms zonder scrupules – denk maar aan roddels-), soms intentioneel en min of meer systematisch in alle sectoren van het menselijke samenleven, zowel extra professioneel als professioneel, waaronder 'in het onderwijs'

Evalueren leidt tot een sanctionering. Deze kan zowel positief (belonen, overgaan) als negatief (straffen, zittenblijven) zijn.

Geëvalueerd worden is iets wat ons diep raakt en wat mensen in uitzonderlijke gevallen ook kan kraken. De psychologische impact van het evalueren is bijzonder groot.

Het tast menselijke relaties aan. We voelen onszelf snel op de tenen getrapt, maar trappen wel vaak op die van de andere.

We ervaren het als zeer moeilijk om fouten van de anderen te aanvaarden.

Een evaluatie is zo moeilijk omdat ze vaak indruist tegen het psychologische fenomeen van de zelfhandhaving.

Elke persoon wil iemand zijn, wil erbij horen en heeft een aanvaardingsdrang.

Een evaluatie kan iemand zo ongelukkig maken dat wanneer ze permanent blijft aanhouden leidt tot zelfdoding.

Een evaluatie moet voorafgegaan worden door een proces. Er moeten adviezen en tips worden gegeven, waarop wel of niet wordt ingegaan.

Een objectieve evaluatie is enorm moeilijk. Een evaluatie kan moeilijk op een meetschaal worden uitgedrukt. Een zuivere objectiviteit is trouwens niet- menselijk; het zou betekenen dat men evalueert zonder hart en zonder gevoelens.

Soorten evaluatie

Productevaluatie

De leerling maakt een test, toets, peilproef... welke op een objectieve wijze het product wordt geëvalueerd.

Procesevaluatie

De leerkracht observeert en noteert de vorderingen van de leerling op een verbale manier.

Taak van de school

De leerlingen motiveren en stimuleren in hun ontwikkeling, zodat op het einde van de basisschool door de meeste leerlingen de eindtermen worden bereikt.

Gevolg

De leerlingen moeten graag naar school komen.

Kinderen zijn leergierig, maar sommigen haken vrij snel af omdat de druk op hen te groot wordt en zij deze niet meer aankunnen (= EMOTIONEEL PROBLEEM).

Soorten toetsen

In de gewone omgang wordt er meestal gesproken over toetsen. Toetsen kunnen echter heel erg verschillend van inhoud en betekenis zijn. Vandaar even deze analyse.

- Test = controletoets: Een beperkt deel van de leerstof wordt getoetst met de bedoeling om zo snel mogelijk moeilijkheden of problemen te ontdekken die dan snel kunnen worden geremedieerd. Meestal gaat het hier om een zeer beperkt aantal doelstellingen.
- Toets = synthesesettest: Tijdens een lessenreeks zijn verschillende doelstellingen voorgekomen. Bij een toets trachten we nu na te gaan welke doelstellingen wel, niet of gedeeltelijk zijn bereikt. Dit kan weergegeven worden in een foutenanalyse. Uiteraard is het de bedoeling aan de hand van de foutenanalyse een remediëring uit te voeren.
- Peilproef = synthesesettest van een groter geheel: Een afgerond geheel van de leerstof wordt getoetst. Het heeft als belangrijke doelstelling om vast te stellen in welke mate een leerling een groter leerstofgeheel heeft leren verwerken (= proces). Uiteraard wordt ook het product geëvalueerd. Een foutenanalyse is hier zeker op zijn plaats en remediëringen moet hier zeker op volgen.
- Proefwerk = opeenvolgende toetsen van grotere gehelen voor verschillende vakken. Eigenlijk is een proefwerk een opeenvolging van peilproeven en moeten de doelstellingen van de peilproeven ook hier worden gehanteerd.
- Examen = opeenvolgende toetsen van grotere gehelen voor verschillende vakken, meestal voorafgegaan door een blokperiode. In principe komen examens niet voor in de basisschool.

Doelstellingen van de toetsen

Hiaten opsporen om deze te remediëren

Een nieuwe beginsituatie bepalen van waaruit de volgende lessenreeks kan starten. Het is niet de bedoeling van een toets om punten te hebben voor een rapport.

Doelstellingen van de proefwerken

Grotere delen van de leerinhouden, reeds geleerd en ingeoeffend, kunnen reproduceren.

Bedenking

De proefwerken zijn dus grotendeels reproductief. Dit heeft als gevolg dat de productiviteit en de creativiteit in veel mindere mate of zelfs helemaal niet wordt geëvalueerd. Is dit niet in tegenstrijd met de eindtermen?

Emotionele druk op de leerlingen

Via systematische en grondige herhalingen trachten leerkrachten de resultaten bij de leerlingen op te drijven. Een goed proefwerkresultaat betekent voor de leerkracht immers een enorme zelfbevestiging.

Op deze manier wordt er een enorme druk veroorzaakt op de leerlingen, want zij willen immers voldoen aan de verwachtingen van hun ouders en van de leerkracht.

Hoeveel kinderen werken trouwens voor zichzelf?

Vele leerlingen kunnen met deze druk wel omgaan, voor een minderheid heeft deze druk vaak nefaste gevolgen:

- stress
- bedwateren
- slapeloosheid
- faalangst
- agressiviteit
- panische angsten

Het is vanzelfsprekend dat als we deze factoren in acht nemen, we toch even moeten stilstaan of het sop de kool wel waard is. Heeft het zin om leerlingen op te zadelen met zo'n immense druk? Verbeteren de resultaten erdoor? Wat is er eigenlijk de zin van?

In hoeverre zijn proefwerken zinvol?

- de leerinhouden worden terug herhaald
- de proefwerken zorgen ervoor dat de leerinhouden beter beklijven
- de proefwerken bereiden voor op de examens van het secundair onderwijs

Bedenking:

Is het niet beter om proefwerken te vervangen door geregeld grote toetsen af te nemen over afgeronde gehelen (peilproeven)? Dit gebeurt nu ook in de secundaire scholen, hogescholen en zelfs universiteiten beginnen op deze manier te werken.

Gelijkwaardigheid is geen gelijkheid

Uit de psychologie weten we dat elke mens, dus ook elk kind, uniek is. In de pedagogiek leren we dat alle mensen, ook kinderen, op basis van gelijkheid moeten worden behandeld. Op het eerste zicht schuilt hierin een tegenstelling, als we er echter dieper op ingaan, merken we dat deze twee uitspraken best met elkaar te verzoenen zijn. Kinderen zijn enorm verschillend: cognitief, motorisch, emotioneel, sociaal. Ook

qua tempo en concentratie treden heel wat verschillen op. Een middel om deze verschillen op te vangen is DIFFERENTIATIE. Maar dit botst dan vaak op weerstand. Uitspraken als moeten alle leerlingen op het einde van de rit (op het einde van het 6de leerjaar) op gelijk niveau staan is toch een utopie. Niet alle leerlingen kunnen op hetzelfde moment op hetzelfde niveau staan. Dat is een onmogelijkheid en dus een vooropstelling die nooit kan worden bereikt. Daarvoor verloopt de ontwikkeling van een kind te verschillend en wordt ze door te veel verschillende factoren beïnvloed.

Kleine individuele verschillen kunnen door remediëring in de klas of via de taakjuf opgevangen worden. Bij grotere en hardnekkige problemen kan externe hulp een uitkomst bieden, maar meestal zal de kloof tussen een zwakkere en een sterkere leerling onoverbrugbaar zijn. Dit is een feitelijk gegeven.

Differentiatie in het toetsen

Uitgaande van het feit dat leerlingen individuele verschillen vertonen en problemen of moeilijkheden met zich meedragen (o.a. dyslexie) kan de vraag worden gesteld of er binnen het evaluatiesysteem kan gedifferentieerd worden. Wordt er rekening gehouden met die individuele verschillen? Heeft de leerkracht de bereidheid om binnen haar klassysteem te differentiëren. In welke mate kan er gedifferentieerd worden? En hoe vertalen we dat naar de ouders toe? Het zal uiteraard belangrijk zijn om deze afspraken vast te leggen in het evaluatiebeleid van de school.

En de objectiviteit dan?

Als we bij onze toetsen differentiëren hebben we toch geen enkele vergelijkingsnorm meer. Alle leerlingen maken toch dezelfde toets in dezelfde tijd op dezelfde plaats in identieke omstandigheden. Als we een toets inhoudelijk differentiëren, een leerling meer tijd geven of de vragen voor een dyslectisch kind luidop lezen, krijgen we toch een vals beeld en dit geldt niet alleen voor de leerkrachten, maar ook voor de ouders. Dit argument is natuurlijk de boosdoener om niet te moeten differentiëren. Het proces dat het kind doormaakt of doorgemaakt heeft, moet geëvalueerd worden en dat heeft niets met het voorgaande te maken. Willen we immers objectieve en vergelijkbare normen hanteren, dan gebruiken we de toetsen van het leerlingvolgsysteem. Uit deze toetsen kunnen we heel wat afleiden over het niveau en de kunde van het kind. Zij geven niet onmiddellijk het proces weer. Dat proces moet in de klas geëvalueerd worden. Beide toetsingen samen geven een beter beeld van de leerling naar de ouders toe.

Rapporteren

Het doel van het rapporteren is informatie over de leerling door te spelen naar de ouders.

Het product: via een 'objectieve' toets wordt het product via cijfers weergegeven

Bedenking:

In hoeverre kan een cijfer een objectieve weergave zijn voor muzische vorming, sociale vaardigheden, schrijven, ...?

Het proces: een verbaal verslag van de verrichte observaties

Mededeling van welke doelstellingen (eindtermen) wel, niet of gedeeltelijk werden bereikt

Evaluatiebeleid van de Sint- Katarinaschool

1ste en 2de leerjaar

- geen proefwerken
- wel regelmatig testen en toetsen verspreid over het ganse schooljaar
- peilproeven W.O. met evenwichtige aandacht voor het kennen, het kunnen en het creatieve
- geen vermelding van behaald percentage, geen vermelding van gemiddelde of mediaan. De leerling krijgt kans zich volop en op eigen tempo te ontwikkelen, waardoor enkel gekeken wordt naar de scores van de individuele leerling zonder deze te vergelijken met anderen.

3de en 4de leerjaar

- regelmatig testen en toetsen verspreid over het ganse schooljaar
- twee proefwerken per jaar voor taal en rekenen
- telkens één deelgebied per vak per dag
- geen proefwerken voor W.O., muzische vorming, voordragen en godsdienst
- peilproeven W.O. met evenwichtige aandacht voor het kennen, het kunnen en het creatieve
- vermelding van de minimumprestatie zodat het resultaat van de leerling in perspectief geplaatst wordt van de vereiste minimumdoelstellingen zodat de leerlingen voldoende basiskennis heeft om vlot de daaropvolgende leerinhoud te verwerven

5de en 6de leerjaar

- regelmatig testen en toetsen verspreid over het ganse schooljaartwee proefwerken per jaar voor taal, rekenen en Frans
- telkens één deelgebied per vak per dag
- geen proefwerken voor W.O., muzische vorming, voordragen en godsdienst
- peilproeven W.O. met evenwichtige aandacht voor het kennen, het kunnen en het creatieve
- vermelding van de minimumprestatie zodat het resultaat van de leerling in perspectief geplaatst wordt van de vereiste minimumdoelstellingen zodat de leerlingen voldoende basiskennis heeft om vlot de daaropvolgende leerinhoud te verwerven

Opmerking

Toetsen in de klas mogen gedifferentieerd worden

- qua inhoud
- qua tempo
- qua afname

mits er voldoende informatie wordt doorgegeven aan de ouders.

Een procesevaluatie, een productevaluatie, genoteerde observaties over het kind en de 'objectieve' resultaten van het leerlingvolgsysteem maken de essentie uit van de MDO-besprekingen.